

Netwerk geïntegreerd literatuuronderwijs

'Voor literatuur wordt een afzonderlijk cijfer op de eindlijst gegeven. In de eindexamenprogramma's zal literatuur echter een onderdeel blijven van Nederlands en de moderne vreemde talen. Het domein literatuur zal in de verschillende programma's op elkaar worden afgestemd. De school kan daardoor bepalen hoe het literatuuronderwijs verder vorm wordt gegeven: meer gebonden aan de talen of in de vorm van (gedeeltelijke) integratie. Daarbij kan op schoolniveau het vak CKVI worden betrokken, en in dat kader kunnen relaties worden gelegd naar de wereldliteratuur. Literatuur zal als zelfstandig domein deel uitmaken van de programma's van de talen, maar literatuur zal tevens, als geïntegreerd onderdeel, gelijkwaardig met alle andere kunstdisciplines (ook in omvang) deel uitmaken van CKVI. Er kan dan dus ook aandacht worden besteed aan de wereldliteratuur.'

Zo maakte 23 augustus 1996 staatssecretaris Netelenbos in een speciale brief aan de Tweede Kamer een einde aan het geharrewar rond CKVI en het literatuuronderwijs. Op korte termijn moet het Cito het domein literatuur van Nederlands en moderne vreemde talen naar elkaar toeschrijven. Knelpunten daarbij zijn de leeslijst, de cijfergeving en de berekening van het ene eindcijfer. De eerder door de vog-Nederlands en vog-Moderne Vreemde Talen geformuleerde examenprogramma's maakten reeds openingen in de bestaande schotten tussen het literatuuronderwijs bij Nederlands en de moderne vreemde talen, omdat zij inhoudelijk afstemming tussen de talen veronderstellen bij het leesdossier en het begrippenapparaat. Omdat bij mvt de tweede functie van literair lezen – taalverwerving – is losgelaten, kan de samenwerking verder reiken. En de nieuwe regelgeving zet zelfs uitdrukkelijk de deur open voor de uitdaging tot integratie, de keuze voor geïntegreerd literatuuronderwijs (GLO)

als curriculumvariant. Een nieuwe kans voor een oud ideaal.

Als motieven voor integratie kunnen efficiëntie gelden, uniformiteit, samenhang, meer kwaliteit en status en ook arbeidssatisfactie in teamverband. Er zijn verschillende vormen van integratie denkbaar. GLO geeft op het schoolexamen natuurlijk voor literatuur een cijfer, maar gaat ook uit van een examenprogramma voor literatuur, laat leerlingen slechts met een leesdossier werken en streeft naar eenheid in de toetsing. Deze uitgangspunten laten nog veel verschillende integratiemogelijkheden open. Er is sprake van maximale invulling als GLO een autonoom vak is, met een eigen leergang en met docenten die onafhankelijk van hun eigen vak literatuur geven. Bij een minimale invulling blijft het literatuuronderwijs in de praktijk een onderdeel van de verschillende vakken, maar zijn de programma's op elkaar afgestemd en worden de activiteiten van leerlingen vakoverstijgend gecoördineerd.

Samenwerking op literatuurgebied tussen Nederlands en de moderne vreemde talen is een voor de hand liggende zaak. Toch bleek de praktijk vaak weerbarstig. Hier kan de onderwijskundige vernieuwing van de Tweede Fase bevorderend werken.

In het literatuurprogramma zitten elementen zoals gevarieerd aanbod, tekstsoorten en tekstbenaderingswijzen, het begrippenapparaat, het verzamelen van achtergrondinformatie, kennismaking met hedendaagse literatuur, werken lezen, het leesdossier, cultuurhistorische & interculturele context en (voor het vwo) de literatuurgeschiedenis & cultuurhistorie van een langere literair-historische periode. Verder zijn er natuurlijk nog de tussentijdse evaluatie, begeleiding en toetsing. In onderwijscultuur ligt tussen de praktijk van het literatuuronderwijs Nederlands en de moderne vreemde talen een wereld van verschil. Nederlands zocht het zowel in de breedte (geschiedenis) als in de diepte (analyse); bij mvt kreeg het lezen zelf veel nadruk, omdat het tevens hoopte bij te dragen aan de taalverwerving. Terwijl bijvoorbeeld het leesdossier bij Nederlands in opmars is, moet het binnen mvt nog vaste voet aan de grond krijgen. Bij integratie van literatuuronderwijs

studielast-uren voor het taalonderwijs	HAVO			VWO		
	totaal	uren voor GLO		totaal	uren voor GLO	
leerling met alleen Nederlands en Engels (gemeenschappelijk deel)	760	160	21%	880	240	27%
leerling met een derde taal (Frans of Duits erbij)	1120	200	18%	1400	320	23%
leerling met vier talen (met zowel Frans als Duits)	1480	240	16%	1920	400	21%

Afbeelding 1: Het aandeel van literatuuronderwijs op het HAVO en VWO

zal de rol van het algemeen verplichte Engels in vergelijking met de 'keuzevakken' Frans en Duits anders zijn. Tevens komt de verhouding Nederlands en Engels in een ander licht te staan. Immers, bij integratie is het literatuuronderwijs niet langer meer het kroon-domein van het moedertaalonderwijs, maar kan Engels participeren in het funderend karakter ervan.

Voor het literatuuronderwijs van Nederlands en Engels staan op het HAVO 160 en op het VWO 240 studielasturen ter beschikking. De volledige studielast van de tweejarige bovenbouw HAVO bedraagt 3200 uren; voor de driejarige bovenbouw van het VWO zijn 4800 uren gereserveerd. In de tabel is zichtbaar hoeveel procent van het taalonderwijs voor literatuur bestemd is.

De Stuurgroep Profiel Tweede Fase (opgegaan in het Procesmanagement Voorgezet Onderwijs) wil vanaf 1 augustus 1996 in een tweearig schoolnetwerk Geïntegreerd Literatuuronderwijs een gezicht geven. De scholen die deelnemen aan het netwerk GLO willen literatuur op een of andere wijze integreren. De betrokken schoolvakken zijn Nederlands en de drie traditionele moderne vreemde talen Frans, Duits en Engels. Additioneel kan op een school CKVI, c.q. KCV (Klassieke culturele vorming) meedoen.

Het doel van het netwerk GLO is aan de hand van praktijkervaringen vorm te geven aan een vakoverstijgend programma geïntegreerd literatuuronderwijs. De vraag die daarbij voorop staat is: hoe verloopt het proces om een school waar bij verschillende vakken literatuur wordt gegeven, om te vormen in een

school met het vak geïntegreerd literatuuronderwijs.

De beoogde uitkomsten zijn procesbeschrijvingen en voorbeelden van GLO in het studiehuis met onder andere de elementen: schoolorganisatie, examenmodellen, leesdosier, differentiatie, onderwijsprogramma's, lesmateriaal en knelpunten en weerstanden. De overdracht van de uitkomsten vindt plaats tijdens en op het einde van de periode in de vorm van publicaties en presentaties.

Aan het netwerk nemen de volgende scholen deel:

- Christelijk Lyceum te Veenendaal:
André van Dijk
- Hogeland College te Warffum:
Monique Metzemaekers
- Dr. Nassau-College te Assen:
Herma Bosch
- o.s.g. Northgo te Noordwijk:
Henno Maarsen
- Montessori Lyceum te Rotterdam:
Esther Peze
- Stedelijk Lyceum-Zuid te Enschede:
Hans Oordt

De projectgroep, gevormd door de bovengenoemde docenten, leiders van de zeshoofdschoolteams, en de netwerkleiding, wordt inhoudelijk ondersteund door de deskundigen L.Coenen, C. Geljon, J. Mets, W. de Moor, D. Prak en Fr. Staatsen. De leiding berust bij Theo Hoebers, ex-lid van de vog-mvt en Theo Witte, ex-lid van de vog-Nederlands.

Het adres van het netwerk is: Mevr. W. Baar, CPS, Postbus 1592, 3800 BN Amersfoort.